

જનાગાના આદેશો

આ દુનિયા પરીક્ષાખંડ છે. અલ્લાહ તૂઆલાએ જીવન અને મૃત્યુનો ઉલ્લેખ કરતાં ફરમાવ્યું :

﴿أَللّٰهُ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِبَلُوغِكُمْ إِذَا كُمْ أَحَسَنُ عَمَلاً وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴾ ﴿الْمَلَك: ٢﴾

અનુવાદ : “જેણે મૃત્યુ અને જીવનને પેદા કર્યો, જેથી તમને લોકોને અજમાવીને જુએ કે કોણ સારા કાર્યો કરવાવાળો છે, અને તે પ્રભુત્વશાળી પણ છે અને દરગુજર કરવાવાળો પણ છે.” (સૂર: મુલ્ક, આ.૨)

જીવન કામ કરવાની મહેતલનું નામ છે અને મૃત્યુ તેના અંતનું નામ. આ કામ કરવાની મહેતલ છેવટે એક દિવસ સમામ થઈ જવાની છે. ફરમાવ્યું :

﴿وَيُؤَخِّرُكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمٍّ إِنَّ أَجَلَ اللّٰهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخِّرُ ﴾ ﴿નોહ: ٤﴾

અનુવાદ : “અને તમને એક નિશ્ચિત સમય સુધી બાકી રાખશે. હકીકત એ છે કે અલ્લાહે નિર્ધારિત કરેલ સમય જ્યારે આવી જાય છે, તો પછી ટાળી શકાતો નથી.” (સૂર: નૂહ, આ.૪)

આ જીવનનો અંત કર્યારે થશે અને મૃત્યુનો લોખંડી પંજો કર્યારે પોતાની પકડમાં લઈ લેશે કોઈને તેની ખબર નથી. હા, એ વાત ચોક્કસ છે કે જ્યારે તેનો સમય આવી જાય છે, તો કોઈના ટાળ્યે નહીં ટણે. આ એક એવી અટલ હકીકત છે કે તેના માટે કોઈ દલીલ અને પ્રમાણની જરૂર નથી. રોજ-રોજનો આ જ અનુભવ છે. મોટામાં મોટા નાસ્તિકનો પણ આના પર અટલ વિશ્વાસ છે. જો વ્યક્તિ સારો અને નેક હોય, તેની આસ્થા સાચી અને કાર્યો સારા અને ભલા હોય, તો મૃત્યુ તેના માટે અજ (બદલા) અને ઈનામની પ્રાપ્તિ તથા સફળતા અને સૌભાગ્યના દરવાજાઓ ખોલ્યી નાખે છે અને જો તેની આસ્થા વિકૃત અને કાર્યો ગંદા અને ખરાબ હોય તો મૃત્યુ તેના માટે અન્તંત અજાબ (યાતના)નો આરંભિક તબક્કો સાબિત થાય છે.

માનવીએ મૃત્યુની ઈચ્છા ન કરવી જોઈએ.

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ આને નાપસંદ કરેલ છે. અમુક સંજોગોમાં માનવી ઈચ્છે છે કે હવે તો મોત જ આવી જાય તો સારું ! રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું કે તમારામાંથી કોઈ વ્યક્તિ કોઈ તકલીફના કારણે મૃત્યુની ઈચ્છા ન કરે. જો તે ઈચ્છા કરવા માટે વિવશ જ થઈ જાય તો તેણે આ દુઆ કરવી જોઈએ કે હે અલ્લાહ ! જ્યાં સુધી મારા માટે જીવન સારું છે, મને જીવતો રાખ અને જ્યારે મૃત્યુ મારા માટે સારું હોય તો મને મૃત્યુ આપી દે. (બુખારી, મુસ્લિમ, અબૂ દાઉદ, નસાઈ) વગેરે.

આત્મહત્યા હરામ (અવૈધ) છે :

ઉજરત સાંબિત બિન જહાક رض ની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صل એ ફરમાવ્યું કે જેણે લોખંડના ટુકડા (કોઈ હથિયાર)થી પોતાને મારી નાખ્યો તેને એ જ લોખંડના ટુકડાથી જહનમાં અઝાબ આપવામાં આવશે. (બુખારી) ઈસ્લામ માનવતાના સન્માન અને ગૌરવનો ધ્વજવાહક છે. જે રીતે જીવનમાં તેના આદર અને ગરિમાની વાત કરે છે, એ જ રીતે તેના મૃત્યુ પછી પણ તેને આદર અને માન-સન્માનનો અધિકારી સમજે છે. તેથી તેણે અન્ય ધર્મો અને સંગ્રહાયોથી વિપરીત તેના મૃત્યુ પછી તેના સાથે આદર અને માન-સન્માનનો વ્યવહાર કર્યો છે. તેને આગના હવાલે કરી દેવાને બદલે કે પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓનું ભોજન બનાવી દેવાને બદલે તેને સ્નાન કરાવીને સાફ-સ્વચ્છ કાપડ પહેરાવીને સુરક્ષિત, હુઆઓની સાથે, માટીને સુપ્રત કરી દેવાનો આદેશ આપ્યો છે. મૃત્યુથી લઈને દફન સુધી ઈસ્લામના આદેશો અને નિર્દેશો સંક્ષિપ્તમાં આ પ્રમાણે છે :

મૃત્યુ થઈ જાય તે પહેલા વ્યક્તિને ખૂબ તકલીફ થાય છે. તે ખૂબ વેદના સહન કરતો હોય છે. તે બીજુ દુનિયાની ઘણી-બધી વસ્તુઓનો અનુભવ કરવા લાગે છે. આને ‘સકરાત’ (મૃત્યુ-સમયની તીવ્ર વેદના)ની સ્થિતિ અથવા પ્રાણ જવાના અંતિમ સમયની સ્થિતિ કહે છે.

- (૧) આવી પરિસ્થિતિમાં આવા વ્યક્તિને જમણે પડાયે કરી દેવો જોઈએ અને તેનો ચહેરો કિબ્લા તરફ કરી દેવો જોઈએ.
- (૨) તેને શહાદતના કલેમાની તકીદ કરવી જોઈએ. રસૂલુલ્લાહ صل એ ફરમાવ્યું :
لَمْ يَقُلُّوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَنَا أَنَا (મોટાભાગના હદીસવેતાઓ)
- (૩) જ્યારે મૃત્યુ નજીક હોય, તો મૈયતની પાસે કુઅર્નની તિલાવત કરવી જોઈએ. કેટલાક ઝુકદા કહે છે કે આવા અવસરે સૂરઃ યા-સીન પઢવી જોઈએ. વધુમાં સૂરઃ રાદ પણ પઢવાને મુસ્તહબ કહે છે.
- (૪) શરીરમાંથી જ્યારે રૂહ (આત્મા) નીકળી જાય, તો મૈયતની આંખો બંધ કરી દેવી જોઈએ અને જો મોહું ખુલ્લું રહી ગયું હોય તો તેને પણ ધીમેથી અને સાવધાનીથી બાંધી દેવું જોઈએ, જેથી તે બંધ થઈ જાય અને તેને ચાદરથી ઢાંકી દેવી જોઈએ.
- (૫) લોકોને મૃત્યુના સમાચાર આપવા જોઈએ, જેથી લોકો જનાજામાં સમયસર વધારેમાં વધારે સામેલ થઈ શકે.
- (૬) કફન-દફનમાં ઉતાવળ કરવી જોઈએ. હા, એટલી રાહ અવશ્ય જોવી જોઈએ કે સગાવહાલાઓ અને ભિન્નો-સાથીઓ આવી શકે. પરંતુ બિનજરૂરી વિલંબ ઉચિત નથી.

- (૭) મૃત્યુના સમાચાર સાંભળીને મૈયતની મગફિરતની દુઆ કરવી જોઈએ અને વારંવાર ‘ઈન્શા લિલ્હાહિ વ-ઈન્શા ઈલ્હયહિ રાજિઓન’ પઢતા રહેવું જોઈએ.
- (૮) મૈયત પર જો કોઈનું કરજ હોય, તો તેને યથાસંભવ જટ્ઠી અદા કરી દેવું જોઈએ. રસૂલુલ્હાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું કે મોમિનનો જીવ તેના કરજ (દેવા)ની સાથે ત્યાં સુધી લટકેલો રહે છે, જ્યાં સુધી કે તે તેના તરફથી અદા કરી દેવામાં ન આવે.

—●—